

тися у його неупередженості. Йдеться про ту довіру, яку суди у демократичному суспільстві повинні апіорно викликати в учасників цивільного процесу. Це означає, що процес відправлення правосуддя з точки зору стороннього спостерігача має сприйматися як неупереджений, і у громадськості не повинно бути жодних сумнівів щодо цього.

Так, фактами, які свідчили про одночасне порушення вимог незалежності та об'єктивної неупередженості суду, ЄСПЛ визнавалися ситуації, коли судді, що розглядали справу, входили до комітету з правосуддя, який вже давав висновок щодо тієї частини законодавства, яку оспорював заявник; судді брали участь у розробці та обговоренні закону, який в подальшому стосувався розгляду справи тощо. У зазначених випадках не розглядалося питання про суб'єктивну упередженість кожного із членів складу суду, натомість порушувалися питання неупередженості самої системи. Спільним для цих справ є те, що до складу суду, який розглядав справу, входили особи, які, окрім перебування на посаді судді, були посадовими особами інших виконавчих або законодавчих органів, що мали відношення до законодавчих актів, які оспорював заявник. У цьому контексті варто згадати так звану теорію «зовнішніх проявів», формула якої зводиться до того, що «правосуддя не тільки повинно здійснюватися, але повинно бути видно, що воно здійснюється». Отже, можна вести мову про певну тотожність понять «об'єктивна неупередженість» та «незалежність» суду у контексті застосування п. 1 ст. 6 ЄКПЛ у процесуальному розумінні, а не в аспекті судоустрою.

Проведений аналіз дозволяє дійти висновку, що у своїй прецедентній практиці ЄСПЛ розглядає питання саме особистої незалежності судді під час розгляду конкретної справи. У якості її гарантії можна розглядати: особливість призначення на посаду судді та звільнення з неї; тривалість та стабільність строку повноважень; неможливість усунення з посади; фінансове та соціальне забезпечення суддів; незалежність від зовнішнього впливу на суддю з боку інших суддів та судів вищих інстанцій, органів виконавчої та законодавчої гілок влади, а також сторін процесу; наявність зовнішніх атрибутів незалежності. При цьому у практиці ЄСПЛ концепт незалежності суду набуває самостійного значення з огляду на специфіку його проявів у сфері цивільного судочинства. З огляду на дію принципу наявності зовнішніх атрибутів здійснення правосуддя в аспекті права на суд незалежність суду розглядається разом із вимогою його об'єктивної неупередженості, що свідчить про певне зрощення цих понять у практиці ЄСПЛ, їх аналогічність.

Чорний Г. О.,

кандидат юридичних наук, доцент кафедри криміналістики, Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого

МІЖНАРОДНО-ПРАВОВІ АСПЕКТИ БОРТЬБИ З ТЕРОРИЗМОМ

На сучасному етапі розвитку України тероризм викликає серйозну стурбованість, адже діяльність терористів завдає великого політичного і економічного збитку, робить негативний психологічний вплив на населення. Тероризм став глобальною проблемою для світової спільноти і саме тому важливим способом протидії терору є включення України в загальносвітову правову систему боротьби з даним явищем. Правові засади боротьби і протидії тероризму можна розділити на два відповідних взаємопов'язаних рівня:

1. Міжнародно-правові акти, підписані та ратифіковані Україною.

2. Національне законодавство України.

Розглядаючи перший блок, слід зазначити, що до його складу входять такі міжнародно-правові нормативні акти:

1) Європейська конвенція «Про боротьбу з тероризмом від 27.01.1977 року;

2) Конвенція про боротьбу з незаконним захопленням повітряних суден, підписана в Гаазі 16.12.1970 року, яка передбачає такі злочини, що відносять до тероризму:

– дії особи на борту повітряного судна, що перебуває в польоті, яке незаконно, шляхом насильства або погрози застосування насильства або шляхом будь-якої іншої форми залякування захоплює це повітряне судно, або здійснює над ним контроль, або намагається вчинити будь-яку таку дію;

– дії особи на борту повітряного судна, що перебуває у польоті, яка є співучасником особи, яка вчиняє або намагається вчинити будь-яку таку дію.

3. Конвенція про боротьбу з незаконними актами, спрямованими проти безпеки цивільної авіації, підписана в Монреалі 23.09.1971 року. Конвенція про боротьбу з незаконними актами, спрямованими проти безпеки цивільної авіації, а також підписаний Протокол про боротьбу з незаконними актами насильства в аеропортах, що обслуговують міжнародну цивільну авіацію, що доповнює вищезазначену Конвенцію, розглядається і тлумачиться як єдиний документ.

Вищезазначені міжнародні правові акти передбачають такі злочини, що відносять до тероризму:

– незаконні і навмисні дії осіб, якщо вони здійснюють акт насильства щодо особи, яка перебуває на борту повітряного судна у польоті, якщо такий акт може загрожувати безпеці цього повітряного судна;

– незаконні і навмисні дії особи, якщо вони руйнують повітряне судно, що перебуває в експлуатації, або заподіює цьому повітряному судну пошкодження, яке виводить його з ладу або може загрожувати його безпеці у польоті;

– незаконні і навмисні дії особи, яка вчиняє дії, які призводять до переміщення на повітряне судно, що перебуває в експлуатації, яким би то не було способом пристрій чи речовину, яка може зруйнувати таке повітряне судно або заподіяти йому пошкодження, яке може загрожувати його безпеці у польоті;

– незаконні і навмисні дії особи, які руйнують або ушкоджують аеронавігаційне обладнання або втручаються в його експлуатацію, якщо будь-який такий акт може загрожувати безпеці повітряних суден у польоті;

– незаконні і навмисні дії особи, яка повідомляє свідомо помилкові відомості, створюючи тим самим загрозу безпеці повітряного судна в польоті;

– незаконні і навмисні дії особи, яке намагається вчинити будь-яку з вищевикладених злочинів; – незаконні і навмисні дії особи, яка є співучасником особи, яка вчиняє або намагається вчинити будь-який злочин; – здійснюють незаконно і навмисно, з використанням будь-якого пристрою, речовини або зброї акт насильства стосовно особи в аеропорту, що обслуговує міжнародну цивільну авіацію, який завдає або може завдати серйозної шкоди здоров'ю або смерть;

– здійснюють незаконно і навмисно, з використанням будь-якого пристрою, речовини або зброї руйнування або серйозні пошкодження обладнання та споруд аеропорту, який обслуговує міжнародну цивільну авіацію, або розташовані в аеропорту повітряні судна, що не знаходяться в експлуатації, або порушує роботу служб аеропорту, якщо такий акт загрожуює чи може загрожувати безпеці в цьому аеропорту.

4. Міжнародна Конвенція про боротьбу із захопленням заручників від 17.12.1979 року чітко розкриває і закріплює, що діями за захопленням заручників є:

– дії будь-якої особи, яка захоплює чи утримує іншу особу і погрожує вбити, завдати пошкодження або продовжувати утримувати іншу особу (іменоване «заручник») для того, щоб примусити третю сторону, а саме: Державу, міжнародну міжурядову організацію, яка-небудь фізичну або юридичну особу або групу осіб вчинити або утриматися від вчинення будь-якого акту як прямої або непрямой умови для звільнення заручника;

– намагається здійснити акт захоплення заручників; – бере участь в якості спільника будь-якої особи, яка вчиняє або намагається здійснити акт.

5. Конвенція про боротьбу з бомбовим тероризмом від 16.12.1997 року дає дефініцію таким основним поняттям, як «вибуховий або смертоносний пристрій», «місця загально-го користування», «система громадського транспорту» і визначає, що:

– будь-яка особа вчиняє бомбовий тероризм, якщо вона незаконно і навмисно доставляє, поміщає, приводить в дію або підриває вибуховий або інше смертоносний пристрій в межах місць громадського користування, державного або громадського об'єкта, об'єкта системи громадського транспорту;

– намір заподіяти смерть або серйозні каліцтва;

– намір провести значні руйнування таких місць, об'єктів або системи, коли таке руйнування спричиняє або може спричинити заподіяння великого економічного збитку.

6. Конвенції про маркування пластичних вибухових речовин з метою їх виявлення від 01.03.1991 року.

7. Конвенція про фінансування тероризму, підписана 10.01.2000 р.

8. Конвенція про боротьбу з актами ядерного тероризму, підписана 14.03.2005 р. вказує, що особа вчиняє акт ядерного тероризму якщо вона незаконно та умисно:

– володіє радіоактивним матеріалом або виготовляє пристрій;

– має намір нанести суттєву шкоду власності або навколишньому середовищу;

– має намір заподіяти смерть або серйозні каліцтва;

– має намір примусити фізичну або юридичну особу, міжнародну організацію або державу вчинити будь-які дії або утриматися від нього;

– бере участь в якості співвиконавця у скоєнні вищевказаних дій;

– організовує інших осіб або керує ними з метою вчинення ядерного тероризму;

– будь-яким іншим способом сприяє вчиненню актів ядерного тероризму.

Розглядаючи національне законодавство, що регулює суспільні відносини у сфері боротьби з тероризмом, насамперед необхідно звернути значну увагу на фундаментальні закони – Закон України «Про боротьбу з тероризмом» та Закон України «Про протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом або фінансування тероризму».

Закон України «Про боротьбу з тероризмом» регулює такі основоположні організаційно-правові засади:

– визначає понятійний апарат при здійсненні боротьби з тероризмом;

– передбачає види терористичної діяльності, коло державних органів, уповноважених на боротьбу з ними;

– виділяє режими, правові підстави проведення антитерористичної діяльності;

– забезпечує дотримання прав і законних інтересів громадян в період проведення антитерористичної діяльності.

Закон України «Про протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом або фінансування тероризму та розповсюдження зброї масового ураження» роз-

роблений і прийнятий у рамках імплементації Міжнародної Конвенції про фінансування тероризму від 20.01.2000 р. Він передбачає проведення наступних антитерористичних заходів:

- порядок застосування фінансового моніторингу щодо суб'єктів підприємницької діяльності;
- правові підстави обов'язкового внутрішнього фінансового моніторингу та підстави припинення фінансових операцій;
- основи міжнародного співробітництва в галузі боротьби з тероризмом і розповсюдженням зброї масового ураження.

Так само слід звернути увагу, що чинний кримінальний процесуальний кодекс України передбачає такі форми міжнародного співробітництва під час кримінального виробництва на досудовому слідстві і в судовому провадженні: – Міжнародна правова допомога при проведенні процесуальних дій; – Видача осіб, які вчинили кримінальні правопорушення (Екстрадиція); Порядок і умови здійснення кримінального провадження від іноземних держав; Визнання та виконання вироків судів іноземних держав та передача засуджених осіб.

Шандула О. О.,

кандидат юридичних наук, доцент кафедри організації судових та правоохоронних органів, Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого

ЩОДО ЗМЕНШЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ФУНКЦІЇ ПРЕДСТАВНИЦТВА ПРОКУРОРОМ ІНТЕРЕСІВ ГРОМАДЯНИНА АБО ДЕРЖАВИ У СУДІ ЗА НОВИМ ЗАКОНОМ «ПРО ПРОКУРАТУРУ»

Одним із завдань, що стоїть перед Україною на сучасному етапі розвитку нашої держави, є завдання реформування органів прокуратури, які б відповідали європейським стандартам. Одним із його напрямків слід розглядати оптимізацію функції представництва прокурором інтересів громадянина або держави в суді відповідно до нового Закону України «Про прокуратуру».

Оцінюючи новації Закону України «Про прокуратуру» від 14 жовтня 2014 р., слід зазначити, що деякі з них зменшують ефективність правозахисного потенціалу прокуратури, що особливо виразно виявляється на прикладі функції представництва інтересів громадянина або держави в суді.

Функція представництва прокуратурою інтересів громадянина або держави в суді має яскраво виражену правозахисну спрямованість, оскільки передбачає захист прокурором невизнаних, оспорюваних або порушених прав громадян та/або інтересів держави, що здійснюється у судовому порядку в тих випадках, коли з використанням інших наданих прокуратурі повноважень захистити чи поновити ці права та інтереси неможливо. Проте саме ця функція зазнала найбільш суттєвих обмежень, оскільки представництво прокурором інтересів громадянина в суді збережено лише в частині представництва інтересів неповнолітніх, недієздатних чи обмежено дієздатних осіб, які неспроможні самостійно захистити свої права.